

Ömer Mümtaz Bey (Tanbiy) (1859-1925)

Ömer Mümtaz Bey, Tanbiy Hacı İsmail Bey ile Zehra Hanım'ın oğlu olarak 1859'da Kuzey Kafkasya'nın Adige bölgesinde dünyaya gelmiştir. Tanbiy ailesi, 17 Temmuz 1763'te Rusya'nın Çerkesya'da hak iddia etmesiyle başlayan ve 21 Mayıs 1864'te son Çerkes ordusunun mağlup olmasıyla sona eren Rus-Çerkes Savaşı sonunda yaşadıkları topraklardan göç etmek zorunda kalmıştır. Aile, Büyük Çerkes Sürgünü sonrası İstanbul üzerinden Ankara'ya yerleşmiştir.

Ömer Mümtaz Bey ortaokul eğitimini Ankara Rüştüyesinde tamamladıktan sonra 1885'te Polis Teşkilatı'na girmiştir. Teşkilatın Ankara vilayet kadrosunda yükselerek 1894'te İkinci Komiser ve 1900'de ise Baş Komiser olmuştur. 13 Eylül 1900'de Mamuratü'l-Azîz (Elazığ) ve 1901'de İstanbul-Samatya'da Baş Komiser olarak görev yapmıştır. 1903'te Konya Polis Müdürlüğü'ne atanan Ömer Mümtaz Bey, 1908'de İkinci Meşrutiyetin ilanı sonrası İstanbul Polis Meclisi Başkanlığına getirilmiştir. 1909'da Kütahya, 1911'de Yozgat ve 1913'te Lazistan (Trabzon İlinin Doğu kısmı) Mutasarrıfı olarak görevlendirilmiştir. Son görevinde iken Osmanlı Mebûsan Meclisi'nin 5. Dönemine 12 Mart 1914'te Ankara Mebusu olarak seçilmiştir.

İttihat ve Terakki Fırkası 23 Ocak 1913'te Bâb-ı Âli Baskını ile iktidarı ele geçirmiş ve 1914'te Osmanlı Mebûsan Meclisi tek parti düzeninde seçime gitmiştir. Yapılan 5. Meclis-i Mebûsan seçimlerini kazanan İttihat ve Terakki Fırkası, Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar görev yapmıştır. 14 Mayıs 1914'te göreve başlayan 5. Osmanlı Mebûsan Meclisi, Meşrutiyet Dönemi'nin en uzun süre görev yapan parlamentosu olmuştur.

Ankara vilayeti, bu parlamentoda üç bağımsız ve bir İttihat ve Terakki Fırkası'na mensup 4 mebus (Atıf Bey, Hilmi Bey, Hacı Taib Bey ve Ömer Mümtaz Bey) ile temsil edilmiştir. Ömer Mümtaz Bey Meclis'in 21 Aralık 1918'de Padişah Vahdettin tarafından feshine kadar bağımsız Ankara Mebusu olarak Meclis çatısı altında görev yapmıştır.

Ömer Mümtaz Bey Mondros Mütarekesi sonrası Yunanların 15 Mayıs 1919'da İzmir'i işgaliyle başlayan süreçte Kuva-yı Milliye safında yer almıştır. 4-11 Eylül 1919 tarihli Sivas Kongresi'nde Heyet-i Temsiliye üyesi seçilmiş ve Hemşehrileri Bekir Sami (Kunduh), Rauf (Orbay) ve Hakkı Behiç Beylerle birlikte Milli Mücadelenin en aktif üyelerinden birisi olmuştur.

Milli Mücadele'nin örgütlenme aşamasında Heyet-i Temsiliye ile İstanbul Hükümeti arasında 20-22 Ekim 1919 tarihleri arasında gerçekleşen Amasya Görüşmeleri, Anadolu'nun İstanbul'a karşı kazandığı zafer olarak nitelendirilmektedir. Bu görüşme sonrası Ali Rıza Paşa Hükümeti, Meclis'in bir an önce açılabilmesi için gerekli seçim hazırlıklarını hızlandırmıştır. 6. Dönem Osmanlı Mebûsan Meclisi için Ekim-Aralık 1919'da 15 vilayet ve 51 livada seçimler yapılmıştır. Bu seçimde Ankara Mebusu olarak Ahmet Rüstem Bey, Hacı Atıf Efendi, Mustafa Hilmi Bey ve Ömer

Mümtaz Bey Meclis'e girmeyi başarmışlardır.

Ankara Mebusu Ömer Mümtaz Bey son Osmanlı Mebûsan Meclisi'nde 12 Ocak-18 Mart 1920 tarihleri arasında görev yapmış ve Meclis'te Kuvayı Milliye'yi destekleyen mebuslarca "*Felah-ı Vatan*" grubu içerisinde yer almıştır. 16 Mart 1920'de İstanbul'un İtilaf devletleri tarafından resmen işgali sonrası Osmanlı Mebûsan Meclisi son toplantısını 18 Mart 1920'de yapmıştır. Bu tarihten sonra işgal güçlerinin baskısı devam etmiş ve 11 Nisan 1920'de yürürlükte olan anayasaya aykırı olarak Padişah buyruğu ile kapatılmıştır.

Ömer Mümtaz Bey Meclisin kapatılmasından sonra Temsil Heyeti Başkanı Mustafa Kemal Paşa'nın davetine uyarak pek çok mebus arkadaşıyla birlikte Ankara'ya geçmiştir. 21 Temmuz 1920'de Ankara Mebusu olarak Birinci Meclis'e takdim edilen Ömer Mümtaz Bey, Anayasa ve İchtüzük Komisyonlarında görev almış ve kürsüden 14 konuşma gerçekleştirmiştir.

Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi, olağanüstü koşullarda 23 Nisan 1920-11 Ağustos 1923 tarihleri arasında çalışmış ve Milli Mücadele'yi zaferle sonuçlandırmıştır. 11 Ağustos 1923-1 Kasım 1927 yılları arasında görev yapan İkinci Meclis ise inkılapçı bir Meclis özelliği taşımaktadır. Her iki Meclis'te de Halk Fırkasının Ankara Mebusu olarak görev yapan Ömer Mümtaz Bey, Mebusluk görevi sırasında rahatsızlanmış ve 23 Şubat 1925'te Ankara'da vefat etmiştir. Bir çocuk babası olup ailesi 21 Haziran 1934'te "Tanbiy" soyadını almıştır.

Necdet AYSAL

KAYNAKÇA

"Ömer Mümtaz (Tanbi) Bey", **TBMM Albümü 1920-2010**, 1. Cilt, TBMM Basın ve Halkla İlişkiler Müdürlüğü Yayınları, Ankara 2010, s. 11, 83.

ÇOKER, Fahri, **Türk Parlamento Tarihi: Milli Mücadele ve TBMM I. Dönem 1919-1923**, III. Cilt, Türkiye Büyük Millet Meclisi Vakfı Yayınları, Ankara 1994, s. 98-99.

"Mazbata Sureti", **Türkiye Büyük Millet Meclisi Arşivi**, SM-17-1-1.

28/10/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/omer-mumtaz-bey-tanbiy-1859-1925/?pdf=7355> adresinden erişilmiştir